

De prehistorie (deel 2) – Schilder me een hollend hert



Wat deed de vader van je vader van je vader (enzovoort, tot zeventienduizend jaar geleden)? Deze serie geeft je een beeld van je verre, verre voorvader. Hier is De prehistorie, deel 2.

CHRISTINE BUYLE

Lascaux (Zuid-Frankrijk), 12 september 1940. Het onweer is voorbij. Vier jongens rennen om het hardst naar een boom, die door de bliksem is getroffen. De wortels zijn er zelfs door uitgerukt. Het viertal blijft plotseling staan, en kijkt verbaasd in het diepe gat dat nu blootligt. "De tunnel,"

fluistert één van de jongens. Ze houden hun adem in. Zou het dan toch waar zijn dat hier een onderaardse gang loopt? Ligt hier écht een schat verborgen? Met bonzend hart laten ze zich één voor één naar beneden zakken. Ze komen in een grote zaal terecht, die van boven tot onder beschilderd is met wilde dieren. Er zijn stieren bij van meer dan vijf meter lang, galopperende paarden en rennende herten. De kudde zag er zo levensecht uit, dat je haast het hoefgetrappel kon horen. En toch waren het rotsschilderingen van zeventienduizend jaar oud.

In het Noord-Spaanse Altamira had het dochtertje van een amateurarcheoloog ongeveer tachtig jaar vroeger ook al zo'n grot ontdekt. De mensen dachten dat het een flauwe grap was van de plaatselijke schilder, maar sinds 1860 zijn er ook elders, in Zuidwest-Frankrijk en in Noord-Spanje, rotsschilderingen aan het licht gekomen.

BEHANGPAPIER?

De (echte) rotsschilderingen zijn het werk van de mensen van Cro-Magnon. Die holbewoners kleedden zich met dierenvellen en leefden van de jacht. Ze waren tijdens de ijstijd naar het warmere zuiden gekomen, toen het elders te koud werd.

De geleerden hebben lang gedacht dat onze voorouders

de rotswanden beschilderden om hun woning wat op te fleuren. Een soort prehistorisch behangpapier, dus. Die veronderstelling houdt geen steek. Bij de ingang van de grotten zijn er helemaal geen rotsschilderingen, en juist daar is er licht en frisse lucht. Nee, de kunstwerken bevinden zich op moeilijk toegankelijke plaatsen. In sommige grotten moet je echt op handen en voeten kruipen om in de beschilderde hollen te komen. Echt praktisch als woonkamer is dat niet. Daarom vermoeden de wetenschappers dat de schilderingen iets te maken hebben met een magisch ritueel voor de jacht. In de rotswand zijn inkervingen van pijlen gevonden. Blijkbaar heeft de hollenmens hier geoefend, voor hij echt wild ging doodschieten.

Wat ging er in het hoofd van onze voorouders om, als ze met een fakkel of een stenen olielampje door de donkere hollen wandelden? Misschien namen ze de schaduwen op de grillige rotswand voor de geesten van dieren. Wij herkennen toch ook figuren in wolken, inktvlekken op papier en vochtplekken op een muur? Wie goed was in 'tekenen', mocht de geesten van de dieren misschien met verf zichtbaar maken voor de andere hollenmensen.

VERF VAN LEVIS?

Hun verf kwam niet uit potten. Als kleurstof voor de schilderijen gebruikte de prehistorische mens mineralen. Hij stampte die fijn tot poeder. Oker en bloedsteen gaven rode, gele en bruine kleurstof, mangaan was goed voor zwart, donkerbruin en violet. Blauw en groen gebruikten ze niet. De kunstenaar tekende eerst de omtreklijn op de vochtige kalksteen. Dat deed hij met een plukje haar, wat mos, met zijn vinger of met een stokje dat hij aan één van de uiteinden had fijngekauwd. Dan kleurde hij de lijntjes in met kleurstof die hij door een holle pijp op de rotswand blies. Soms schilderde hij over een dier dat al getekend was heen. Als hij stieren of bizons schilderde, beeldde hij de kop altijd af alsof je die van opzij zag. De hoorns draaide hij een beetje. Naast sommige dieren staan zwarte stippen of strepen. Niemand weet wat ze betekenen. Vaak heeft de schilder rekening gehouden met het reliëf van de achtergrond. Knobbels worden spieren en beenderen, spleten dienen bijvoorbeeld als omtreklijn voor een onderkaak. Logisch, want het is juist in die oneffenheden dat de kunstenaar de vorm van een dier herkende. Afbeeldingen van mensen zijn heel zeldzaam. In Lascaux is er maar één. Je moet ervoor naar een klein zaaltje, dat toegang geeft tot een vier meter diepe put. Helemaal

beneden staat een bizon op de wand. Hij is gewond en zijn ingewanden komen langs zijn buik naar buiten. Voor de bizon is een man getekend, met lijntjes voor de armen en benen. Onwillekeurig moet je aan een kindertekening denken, want deze afbeelding is anders dan de natuurgetrouwe dieren elders in de grot.

IK WIL HET ZIEN!

Het spijt ons. Je kunt ze niet meer zien. Toch niet de echte. Sinds 1963 mag het publiek niet meer in de grot van Lascaux. Het klinkt gek, maar in twintig jaar tijd takelden de rotsschilderingen sneller af, dan in de zeventien eeuwen dat ze verborgen waren. Duizenden mensen kwamen erop af. Op de muren groeiden algen, en er zette zich een laagje calciet af. Lascaux sloot zijn deuren, maar in de buurt ervan hebben ze de echte grot nagebouwd. Tien jaar waren ze er zoet mee, maar het resultaat, Lascaux II, mag er zijn.

GEVONDEN!

De Homo Sapiens is in de laatste 30.000 jaar de enige verschijningsvorm van de mens geweest. In Europa is één van de bekendste vroege typen de Cro-Magnonmens. In 1868 werden vijf skeletten van de Cro-Magnonmens gevonden in Les Eyzies-de-Tayac, in Zuidwest-Frankrijk. Sinds dat jaar zijn nog meer vondsten in die streek gedaan. Er moet dus een belangrijke nederzetting zijn geweest. Uit onderzoek blijkt dat de Cro-Magnonmens mooi gebouwd, groot en gespierd was, met een grote, hoge schedel en fijne gelaatstrekken.